

Akutna psihoza na podlagi imbecilitete.

Spisal dr. I. Robida, ordinarij deželne blaznice na Studencu.

Proti Andreju Vrabcu, l. 1872. na Griču pri Temnici rojenemu, je dvignilo državno pravdnništvo obtožbo radi hudodelstva požiga, a je pozneje ustavilo postopanje, ker so se pokazali opravičeni dvomi glede duševnega zdravja obdolženca, katerega je potem vsled ondotnega mnenja sodnih izvedencev poslalo sodišče v deželno blaznico kranjsko z naročilom, naj se ga strokovno opazuje.

Iz tozadevnih aktov posneti se je dalo nastopno:

Andrej Vrabcac je bil doslej kaznovan samo dvakrat, in sicer radi prestopka proti varnosti časti. Živel je od nekdanjako jako neredno; po cele mesece se je klatil brez pravega opravka okrog, tako da ga njegova domovinska občina imenuje naravnost »dela se boječega vaganta in zlobnega človeka«. Županstvo se izreka na drugem mestu o njem »da bedasto izgleda« in da je »časih kritičen«, župni urad pa ga je ob priliki zadnjega ljudskega štetja označil za bebca. Nekatere priče sodijo o Andreju Vrabcu, da je »pri pravi pameti«; prav tako druge z vso odločnostjo trdijo, »da je bil od nekdanjako malo otročji«, da se ga ima mnogokod za »udarjenega in prifrknjenega«. Neka priča pripomni, da je obdolženec silno nagle in hude jeze in za takega tudi obče znan.

V družini Andreja Vrabcaca ni bilo doslej duševnih boleznij, tako, da se o kakem tozadevnem obremenjenju ne da govoriti. Deček je hodil Andrej Vrabcac v šolo, a se ondi jako slabo učil; pa tudi pozneje ni ga držalo pri nobenem mojstru, tako da ni več nobenemu rokodelstvu. Časih opravlja težaška, časih kmetska dela, potem zopet krošnjari, ali se postopi kaj drugega. Nikjer pa ni stalen in s svojo okolico navadno slabo izhaja.

Vprašan pri sodišči radi požiga, priznava Andrej Vrabcac brez vsakega pomisleka svoje dejanje, pripovedujoč, da je šel v dotično kajžo, oziroma svisli, da se zarije v seno in zaspi; že tedaj pa mu je bilo jasno, da bo zažgal, če se ponoči vzbudi.

In res! o polnoči se je vzbudil ter prižgal najprvo svečo, katero je bajè navlašè v ta namen prinesel seboj. Ž njo je potem zanetil nakopièeno mrvo. Zakaj je pravo za pravo zažgal, tega Andrej Vrabc ne vé povedati; paè pa se opravièuje, da je to storil po naroèilu svoje sestre, èeš, ta se je izjavila, da bi bilo dobro, ako bi svisli zgorele, potem bi se saj dobila zavarovalnina izplaèana.

V preiskovalnem zaporu se je prièelo Andreju Vrabcu mešati; prièel se je plaho in bojeèe vesti, spal ni nič, po noèi je vpil in razgrajal, in na vsa vprašanja odgovarjal, da »ne vé ničesar«, tako da ga je bilo konèno treba oddati v blaznico.

Andrej Vrabc dà se voljno prepeljati na èuvalni oddelek, leži pri zdravniški viziti mirno v postelji, glavo ima skrito pod odejo, ter se vzdramljen iz svojega razpoloženja odzivlje na razna vprašanja z nekakim javkajoèim muzanjem. Odgovora ni dobiti od njega, k večjemu odvrne na katero koli vprašanje: »ničesar ne vem, prav ničesar«. Pri telesni preiskavi kaže izraz velike bojazni v obrazu, skuša se preiskovanju odtegniti z vsemi mogoèimi neokretnimi in nepotrebni legami in gestami, reagira na vbodljaje z iglami s tem, da se strahopezljivo brani in jokavo èmeri, ter se trudi pokazano mu luè na vsak naèin odpahnuti od sebe in ugasiti jo. Pri vseh intendiranih pregiblajih pa živo in na smešen naèin grimasira.

Andrej Vrabc je slok, slabo rejen èlovek, z bledimi sluznicami, brez anomalij na vegetativnih organih. Lobanja njegova nosi znake hidrocefalije, po formi jo je lahko prištevatil plagiocefalnim tipom; zaglavnica (Hinter-Hauptschuppe) ni posebno vzbokla. Levi oblièni živec je pri hotenih pregiblajih slabše innerviran, a tudi v miru ne vzdržuje ustnega kota jednako visoko. Nekoliko neèeden jezik trese se moèno in je malce na desno odklonjen.

V teku nadaljnega opazovanja spremenila se je bistveno ta slika jako malo. Opazovanec kazal se je ves èas nedostopnega, ni se dal izpraševati; postajal ali obsedel je, kamor se ga je djalo; za svoje sobolnike brigal se je malo ali nič; ni bil sicer neèeden, a skušal je ob vsaki priliki umazane cunje, pa-

pirje, lupine itd. dobiti v svojo oblast, katere je potem po rokah mečkal in valjal ali pa spravljal po svojih žepih. S časom pa se je prvotna bojazljivost umaknila nekaki plahoti, katere se Andrej Vrabec še do danes, ko se vede veselo in zadovoljno, ni popolnem otresel. Dne 23. oktobra je namreč v prvič odgovoril, da je bržkone v kaki bolnišnici; čemu so ga semkaj poslali, tega ne vé, a ga tudi prav nič ne zanima, to mu je vsejedno. Zažgal je pač, a kedaj, kje, čemu in kako — tega ne vé. Zmisel mnogih, količkaj zamotanih vprašanj mu je prav gotovo nejasen, on jih naravnost ne razume; poleg tega je skrajno hitro utrudljiv, in v par minutah pogovarjanja ni ničesar več iz njega spraviti, kakor stalno stereotipijo njegovo: »ničesar ne vem, prav ničesar«, dočim se v začetku dialoga vsaj trudi, da bi umel vprašanje, in nanje povoljno odgovoril. Nikdar ni popraševal po svojcih in po domačiji; za svojo prihodnost skrbeti mu niti na um ne pride, o kakem kesanju ni govora. Časih želi papirja in peresa, češ, da bo pisal; ostalo je vsekdar samo pri namenu, napisal ni nikdar niti vrstice. Da bi bil razdražljiv in silovit, tega doslej ni bilo na njem opaziti. V zavodu je ves čas z vsem zadovoljen, pripoveduje celo sem in tje, kako dobro se mu v blaznici godi; spi dobro in ima dober tek. Prvi čas svoje internacije pa je časih zavračal jed, lovil iz juhe ukuho, tekočino pa razlival po tleh. Zadnji čas pa se obnaša odnošajem primerno, izhaja prav dobro sè svojimi sobolniki, in se celo dá uporabljati za najnavadnejša domača dela. Zapomnivosti (Merkfähigkeit) in spomina ni bilo ves čas nikdar mogoče brezuvetno preiskati; dobrega ga vsekakor nima.

Sedanje duševno stanje Andreja Vrabca je nazivati za precej težko stopinjo slaboumnosti: percepcija je slabotna, presnavljanje slabo zaznatih utisov precej brezzvezno. Bolnik je po večmesečnem bivanju v zavodu še vedno krajevno desorientiran, navzlic temu, da na sedanji sliki njegovega duševnega stanja že dolgo ni več nikakega simptoma kake akutne psihoze. Spomin, v kolikor se ga je dalo preiskati, je precej slab. Vsako vprašanje, ki na psihične moči bolnikove stavlja količkaj večje za-

hteve, ostane nerešeno; eksplorat pomaga si z navadno nikavnico, kot izrazom takojšnje izcrpanosti (Erschöpfung), povdarjene s čuvstvom neslastja (Unlustgefühl). Idejativni zaklad njegov je majhen, težko priborjen in pridržan, njegove zveze so rahle in razpadajoče. Nazori in čuvstvovanja, kakoršne ima tudi najpriprostejši človek, so mu popolnem tuja; manjka pa mu tudi razumevanja za vsa vprašanja, ki se ne gibljejo v konkretnosti. Prigodljajev ob času zažiga spominja se nejasno in k večjemu sumarno; nagibi so mu popolnoma nezavedni, takisto tudi posledice. Za svojo prihodnost se ne boji, in beseda »kazen« je menda zanj povsem brez vsebine, niti one zunajne vrednosti nima, ki pomeni izgubo slobode. O étičnih čuvstvih se po tem takem težko da govoriti. Bolnik je danes dobrovoljen, pristopen in vesel, prav tako, kakor je bil pri svojem vstopu v zavod plah in bojzljiv — a niti za eno, niti za drugo ni najti zunanjega uzroka, ki bi mogel to razlagati, da temelji v normalnem duševnem procesu. Afektno življenje, psihično ravnovesje se spreminja uprav iz bolne osebnosti njegove na zunaj, in ni zavisno od zunanjih učinkov. Novi življenjski odnošaji ne tangirajo bolnika v ničemer. A bodisi, da je Andrej Vrabc potrt ali veder, bojzljiv ali zaupljiv — intelektualna sfera njegova ostane vedno ista in kaže vedno jednake, stalne izpadke.

Andrej Vrabc je sicer hodil v šolo — naučil pa se ni nič; ljudje so težko izhajali ž njim, in nekaterim izmed razsodnejših ni se nikdar zdel psihično normalen. Da ga drugi sodijo za zlobnega, nevarnega, dela se boječega vaganta, temu se ni čuditi, če se premisli, da celo izšolani inteligentni ljudje iz večine ne poznajo drugih blaznikov, kot takih, ki so besni ali pa popolnem bebasti, dočim so jim vsi drugi k večjemu — anormalni.

Iz teh podatkov pa se dá sklepati, da ta slaboumnost ni nastala stoprv v poznejših letih, recimo povzročena po kaki akutni psihozi, ampak, da obstoji od otroških let sem. Z ozirom na nenormalno gradnjo lobanje pač tudi lahko sklepamo, da so se bolnikovi možgani že v prvih časih po rojstvu abnormalno razvijati morali, da stojimo pred navadno psihično nerazvitostjo. Klinično imenujemo težke slučaje take nerazvitosti idijotizem, lažje pa imbeciliteto.

Imbeciliteta je, kakor povsem jasno, neozdravna. Tekom bolezni pa je mogoče, da se pojavijo faze hujšega razburjenja z značajem simptomsatične psihoze; taki izbruhi pojavljajo se lahko prej ali slej, in uzroki jim lahko tiče v navadnih zunanjščinah. V tem slučaju bila je ječa, sodna preiskava, izolacija itd. bržčas uzrok, da je bolnik postal nemiren in da je besnel ter se naravnost mešal. Tak napad torej je prebil bolnik v zaporu in ga deloma prebolel v prvem času svojega bivanja v blaznici.

Kakor hitro premine atáka, dojde bolnik zopet do tistega svojega duševnega stanja, v katerem je bil pred eksacerbacijo. Časih seveda tak napad ne ostane brez posledic, ki se potem pojavljajo za večje ali manjše defekte bolnikove osebnosti. Tako je bilo najbrže tudi v tem slučaju. Zato govori pred vsem to, da bi človek tako omejenega duševnega obzorja, kakor ga nudi sedaj Andrej Vrabec, moral pač veliki večini znancev zdeti se nenormalen, če ne že naravnost blazen ali bebast. Za to pa govori tudi to, da so pri sodišči sorazmerno jako pozno postali pozorni, ter pričeli sumiti, da nimajo zdravega človeka pred seboj. In v istini je Andrej Vrabec početkom — kakor je to razvidno iz aktov — še precej razpravljal o svoji zadevi in tudi navajal motive za svoje dejanje, ki se sučejo v okviru možnosti. Tako je morala stoprv popolna psihoza izbruhniti, ki je napravila, da se je pričelo dvomiti o presodnosti obtoženčevi.

Ker pa je to stanje bolnikovo — negledé na skoro gotova poslabšanja vsled prebolelega napada — od nekđaj tako bilo, in kakor izkušnja uči, tudi tako ostane, na noben način pa se ne izboljša, smemo opravičeno sklepati, da tudi ni bilo drugače tedaj, ko je Andrej Vrabec pouzročil tedanji požar.

Ker je slaboumnost Andreja Vrabca tolika, da o kakem razumevanji zakona in prava, dovoljenega in prepovedanega, dobrega in slabega, premišljenega in nepremišljenega ni moči govoriti; ker pri obstoječih psihičnih defektih na možnost samostojne odločbe in sodbe ni misliti; treba je smatrati Andreja Vrabca nepresodnim.

Resumujem:

1. Andrej Vrabec trpi za imbeciliteto, prirojeno ali v najzgodnejši mladosti započeto psihično nerazvitostjo.
2. A. V. prestal je na tej podlagi pred kratkim psihozo.
3. Posledice le-té so znatnejši defekti, kakor jih je kazal A. V. preje, ko je obstajala prvotna imbeciliteta.
4. A. V. je v zmyslu zakona nepresoden in je bil z ozirom na točko 1. tak tudi pred preboljeno psihozo, torej ob času inkriminovanega dejanja.
5. Stanje bolezni je neizpremenljivo, oziroma neozdravno. Radi občne nevarnosti je internacija v zavodu potrebna.
6. Simulacija je popolnem izključena.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako je razpravljati o negatorni tožbi in konfesorni protitožbi in se vrednost spornega predmeta oceni v tožbi z manj od 100 K, v protitožbi pa z več od 100 K, tedaj veljajo za razpravo in sodbo predpisi okrajnosodnega postopanja sploh (anal. §-a 453 civ. pr. r.).

Tožitelja *A*, ocenivša vrednost spornega predmeta na 100 K, zahtevata: Toženca *B* sta dolžna priznati, da sta k tožnikovemu zemljišču vl. št. 1011 k. o. L. pripadajoči parceli št. 325 in 57 k. o. L. prosti služnosti pešpoti in sta dolžna vzdržati se hoje po tej progi . . . (negatorna tožba).

Ista toženca *B*, ocenivša sporni predmet na 400 K, zahtevata v pravočasno vloženi protitožbi od istih tožiteljev *A* pripoznanja pravice pešpoti čez k zemljišču vl. št. 1011 k. o. L. spadajoči parceli št. 325 in 57 k. o. L. in dovolitev vknjižbe služnostne pravice te pešpoti pri zemljišči vl. št. 1011 k. o. L. . . . (konfesorna tožba).

Zoper sklep okr. sodišča na Laškem, da se postopanje na temelju konfesorne protitožbe v zmyslu §-a 190 c. pr. r.